

AYIT
CONSULTANCY

De kostprijs van de gastouderopvang

Tony Weggemans
AYIT Consultancy

maart 2023

Inhoudsopgave

1	INLEIDING.....	3
2	DOELSTELLING	3
3	SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN	3
4	KENMERKEN VAN DE GASTOUDEROPVANG.....	6
5	AANPAK VAN HET ONDERZOEK.....	6
5.1	Eerste analyse van de gegevens.....	7
5.2	Beperking van de onderzoeksgroep	8
6	DE ONDERDELEN VAN DE KOSTPRIJS.....	8
6.1	Inleiding.....	8
6.2	Onderdelen van de kostprijs van de gastouder	9
6.3	Kosten pedagogisch personeel (P-kosten).....	9
6.4	Huisvestingskosten (H-kosten)	10
6.5	Activiteiten en verzorging (A-kosten)	10
6.6	Vervoerskosten (V-kosten)	10
6.7	Organisatiekosten (O-kosten)	10
6.8	Totale kostprijs per kinduur gastouderopvang.....	11
6.9	Vergelijking met de kostprijs van dagopvang, peuteropvang en bso	12
6.10	Vergelijking naar urbanisatiegraad.....	13
6.11	Tussenstand.....	13
7	KOSTPRIJS OP BASIS VAN GENORMEERDE WAARDEN.....	14
7.1	Normbedrag voor de beloning van de gastouder.....	14
7.2	Normbedrag voor de huisvestingskosten.....	15
7.3	Kostprijs gastouderopvang op basis van genormeerde waarden.....	16
8	EXPERTMODEL KOSTPRIJS GASTOUDEROPVANG	16
8.1	Normbedragen voor de kostenposten	17
9	SAMENVATTING EN CONCLUSIE.....	18
10	BIJLAGEN:	20
10.1	Deelnemers Expertgroep	20
10.2	Administratiekantoren die data aangeleverd hebben	20

1 Inleiding

In het Kengetallenonderzoek Mijn Kostprijs (2021) van het Waarborgfonds Kinderopvang is voor de gastouderopvang de kostprijs van de opvang bij de gastouder gelijkgesteld aan het tarief dat de gastouder bij het gastouderbureau in rekening brengt.¹ Reden daarvoor was dat er vrijwel geen inzicht bestaat in de 'echte' kostprijs van de gastouder. Bovendien was de kwaliteit van de administratie van de gastouder niet zodanig ingericht dat gegevens voor kostprijsberekeningen daar gemakkelijk uit te halen waren.

Omdat het ontbreken van goede kostprijsinformatie – gegeven de actuele beleidsontwikkelingen van een mogelijke herijking van het maximaal subsidiabele KOT-tarief – een onwenselijke situatie is, heeft de Brancheorganisatie Kinderopvang aan AYIT Consultancy gevraagd een beargumenteerde berekening van de kostprijs van gastouderopvang te maken.

Een expertgroep van deskundigen (zie paragraaf 10) heeft tijdens het onderzoek feedback gegeven op de werkwijze en de tussentijdse verslagen.

2 Doelstelling

Doel van het onderzoek is het ontwikkelen van een zo objectief mogelijk referentiekader voor de kostprijs van de gastouderopvang (GO).² Deze kostprijs bestaat uit de kostprijs van de gastouder + de kosten van het gastouderbureau.

Volgens het recente Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang is ongeveer de helft (49%) van de gastouders zzp'er. Anderen zijn freelancer, zijn in loondienst bij een gastouderbureau of werken volgens de regeling dienstverlening aan huis.³ Omdat de kostprijs voor elk van deze categorieën qua structuur (en mogelijk ook hoogte) af zal wijken, is ervoor gekozen de focus van dit onderzoek bij de grootste groep, nl. de zzp'ers, te leggen.⁴

3 Samenvatting van de resultaten

Het onderzoek is gestart met een empirische fase, d.w.z. dat bij een steekproef van gastouders de jaarrekening onderzocht is. Daartoe zijn bij een drietal administratiekantoren financiële gegevens van in totaal 74 aselect gekozen gastouders verzameld. Bij een eerste analyse blijkt dat er een grote spreiding is wat betreft de 'winst' per gewerkt uur oftewel de beloning voor de eigen inzet van de gastouder. Het minimum is € 5,30 per

¹ Kengetallenrapport Mijn Kostprijs, Waarborgfonds Kinderopvang, juni 2021.

² Gekeken wordt alleen naar de meest voorkomende vorm van gastouderopvang, nl. die bij de gastouder thuis. Afwijkende vormen zoals gastouder-aan-huis en gastouders in loondienst blijven buiten beschouwing.

³ De beschrijvende info in deze en de volgende paragraaf is afkomstig uit: Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang, Amsterdam: Kohnstammonderzoek, 2022.

⁴ Bij de meeste zzp-ers (in de gastouderopvang) is de 'kostprijs' vaak identiek aan het tarief dat aan de vraagouder in rekening wordt gebracht. Het inkomen voor de gastouder is dan datgene dat overblijft na aftrek van de kosten.

gewerkt uur, het maximum € 28,59. Een belangrijke verklaring hiervoor is de lage kindbezetting bij sommige gastouders. Een derde van de gastouders heeft een P-factor lager dan 3,0.⁵ Bij een groepsgrootte van maximaal 5-6 kinderen is dit eigenlijk te laag om rendabel te kunnen zijn.

Omdat een deel van de gastouders zelf voor een lagere kindbezetting kiest, bijvoorbeeld omdat ze ook eigen kinderen opvangen, is de verdere analyse beperkt tot de groep met een minimale omzet van € 20.000 per jaar, die tevens voldoet aan het ondernemerscriterium van de belastingdienst: minimaal 1225 gewerkte uren per jaar.

Zelfs bij deze ingeperkte onderzoeksgroep is de beloning per gewerkt uur relatief laag. Ongeveer een kwart van de (ingeperkte) onderzoeksgroep verdient niet meer dan het minimumloon. De mediane waarde (€ 13,63) ligt op het niveau van het gemiddelde tarief van een gastouder aan huis.

Naast de relatief lage beloning voor de gastouder zelf, is er een probleem met de huisvestingskosten. Deze worden alleen in de jaarrekening opgenomen voor zover ze fiscaal aftrekbaar zijn. De overige huisvestingskosten, zoals de huur en verwarmingskosten, worden niet geregistreerd.

Om op basis van de onderzoeksgegevens tot een objectief referentiekader voor de kostprijs van gastouderopvang te komen zijn al met al zes ingrepen toegepast:

1. Op basis van de onderzoeksgegevens is het niet mogelijk een onderscheid te maken voor de kosten van gastouderopvang voor 0-4-jarigen resp. 4-12-jarigen.⁶ We werken dus toe naar één kostprijs voor de gehele gastouderopvang.
2. Wat betreft de normering van de PP-kosten per kinduur gaan we uit van de referentie van de CAO-kinderopvang en dus van een beloning van € 19 per gewerkt uur.
3. We gaan uit van een gemiddelde kindbezetting van 80% oftewel een P-factor van 4,0.
4. De huisvestingskosten worden verhoogd met een bedrag voor de niet-fiscaal aftrekbare kosten. Dit stellen we op € 260 per jaar voor elke dag opvang. Een gastouder die 3 dagen per week kinderen opvangt, krijgt dan € 780 per jaar aan extra huisvestingskosten toebedeeld (prijsniveau 2021).
5. De kosten van het Gastouderbureau worden gelijkgesteld aan de gemiddelde waarde uit het onderzoek Mijn Kostprijs van het Waarborgfonds Kinderopvang (€ 0,78 per kinduur). Dit bedrag is dus niet genormeerd.
6. Uitgegaan wordt van een kostprijs waar 75% van de gastouders voldoende aan hebben. De daarbij passende waarde is die van het 75%-kwartiel van de onderzoeksgroep (75% van de gastouders heeft dus een kostprijs lager dan de bij het 75%-kwartiel vermelde bedragen).

⁵ De P-factor is een maat voor de productiviteit: het aantal gefactureerde kinduren per ingezet direct uur van de gastouder. Een gemiddelde waarde van 3,0 is bij gastouderopvang minimaal nodig voor een verantwoorde bedrijfsvoering.

⁶ 65% van de binnen de gastouderopvang opgevangen kinderen is 0-4 jaar. (Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang, Kohnstamm Instituut, 2022). Naar verwachting zijn er weinig gastouders die uitsluitend kinderen in de BSO-leeftijd opvangen. Het gaat dan dus meestal om qua leeftijd gemengde groepen.

Het resultaat van deze overwegingen en de daarop gebaseerde berekeningen is het uiteindelijke Expertmodel van de kostprijs, zoals dat is weergegeven in Tabel 1.

Expertmodel kostprijs gastouderopvang per kinduur	
PP-kosten (op basis van € 19 per gewerkt uur en P=4,0)	€ 5,63
H-kosten (incl. niet-fiscaal aftrekbare kosten)	€ 0,55
A-kosten	€ 0,45
V-kosten	€ 0,03
O-kosten	€ 1,54
Subtotaal kostprijs excl. GOB	€ 8,20
Gastouderbureau (standaardbedrag)	€ 0,78
Totaal kostprijs incl. GOB	€ 8,98
% boven KOT-tarief 2021 (€ 6,49)	38%

Tabel 1 Expertmodel kostprijs gastouderopvang

Een kostprijs die aansluit bij het in de praktijk gemeten kostenniveau, maar voor wat betreft de uurbeloning en de huisvestingskosten is aangepast aan de normen van het Expertmodel, bedraagt voor 2021 dus € 8,98 (incl. kosten GOB). Dit is 38% boven het KOT-tarief van 2021.

Als we dit bedrag indexeren naar 2023 komt er nog eens 7,2% bij. Het totaalbedrag wordt dan € 9,62, d.w.z. 43% boven het KOT-tarief voor 2023 van € 6,73.

In de hiernavolgende paragrafen worden de resultaten van het onderzoek en de gevolgde werkwijze meer in detail toegelicht.

4 Kenmerken van de gastouderopvang

Vrijwel alle gastouders (99%) zijn vrouw. De gemiddelde leeftijd is 50 jaar. Ongeveer de helft werkt al 10 jaar of langer als gastouder. Van de kinderen die opgevangen worden door gastouders valt 65% in de leeftijdscategorie van 0-4 jaar. De groeps grootte volgens de BKR-regels is maximaal 5 (0-4 jaar) of 6 (0-12 jaar), afhankelijk van de leeftijden van de kinderen. Ca. 10% van de gastouders vangt ook kinderen op die speciale zorg nodig hebben.⁷

Het merendeel van de gastouders vangt de kinderen op in de eigen woning; bij een klein deel is sprake van een aparte ruimte.

Volgens het Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang is er een grote spreiding in aantal opvanguren. Daardoor geldt datzelfde ook voor het inkomen. Dat varieert van minder dan € 6000 tot meer dan € 36.000 per jaar.

5 Aanpak van het onderzoek

Voor het analyseren van de kostprijs van de gastouderopvang is uitgegaan van het kostprijsmodel, zoals dat ontwikkeld is in het 'Mijn Kostprijs'-onderzoek van het Waarborgfonds Kinderopvang. De onderdelen van de kostprijs zijn: Pedagogisch Personeel (PP), Huisvesting (H), Activiteiten (en verzorging) (A) en Organisatie (O). Met elkaar vormen zij het PHAVO-kostprijsmodel. Aanvullend op de kosten van de gastouder zijn er de organisatiekosten van het gastouderbureau. In het PHAVO-model worden deze bij de O(rganisatie)-kosten ondergebracht.

Met een expertgroep uit de branche is besproken of de kostprijs bepaald kan worden door middel van een analyse van de jaarrekeningen (peiljaar: 2021), zoals die door gastouders bij de aangifte Inkomstenbelasting opgesteld worden. Via een snelle analyse van een klein aantal jaarrekeningen, aangeleverd door enkele administratiekantoren die veel gastouders in hun klantenbestand hebben, zijn de mogelijkheden in kaart gebracht. De conclusie was dat de kostenposten van het PHAVO-model in grote lijnen af te leiden zijn uit de administraties met twee uitzonderingen:

- De kosten van het Pedagogisch Personeel bestaan hoofdzakelijk uit de kosten van de gastouder zelf. Aangezien wij ons gericht hebben op gastouders voor wie de inkomsten 'winst uit onderneming' of 'neveninkomsten' zijn, is er meestal geen sprake van personeelskosten. Het geld dat overblijft na aftrek van kosten vormt het inkomen van de gastouder en is gelijkgesteld aan de kosten van het Pedagogisch Personeel.
- Omdat gastouderopvang merendeels in de woning van de gastouder plaats vindt, zijn er beperkingen voor het fiscaal opvoeren van huisvestingskosten. In sommige administraties zijn alleen fiscaal aftrekbare huisvestingskosten opgenomen. Bij andere zijn alle huisvestingskosten berekend en er vervolgens bij de aangifte weer afgetrokken.

⁷ In dit onderzoek is daar geen rekening mee gehouden.

Ten behoeve van dit onderzoek is door een drietal administratiekantoren een steekproef van in totaal 74 jaarrekeningen van gastouders getrokken uit hun klantenbestand. Aanvullend op de financiële gegevens uit de jaarrekening 2021 is gevraagd naar gegevens uit de werkurenregistratie van de gastouder.

5.1 Eerste analyse van de gegevens

Bij een eerste analyse van de gegevens valt op dat er een grote spreiding is wat betreft de 'winst' per gewerkt uur oftewel de beloning voor de eigen inzet. Het minimum is € 5,30 per uur, het maximum € 28,59 per gewerkt uur. De mediane waarde bedraagt € 12,90 per uur; 20 van de 74 deelnemers hebben een beloning lager dan het minimumloon.⁸ Op jaarbasis variëren de inkomens van € 3.500 - € 60.000. De mediane waarde is € 23.000 per jaar. Dit ligt iets hoger dan gemeten is door het Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang. Daar ligt de mediane waarde op ca. € 18.000.⁹

Een belangrijk kengetal om de productiviteit van een kinderopvangorganisatie te meten is de zogenaamde P-factor. Dit kengetal geeft aan hoeveel kinduren gefactureerd worden per ingezet uur van een pedagogisch medewerker. De noemer van deze breuk staat voor de opbrengsten, de teller voor de grootste kostenpost.

De gemiddelde waarde van dit kengetal voor de dagopvang lag in 2019 op 5,4 en voor de buitenschoolse opvang op 8,6.¹⁰ Dit kengetal heeft een logische samenhang met de maximale groepsgrootte en met de kindbezetting. Vandaar dat de waarde bij de BSO hoger ligt.

Voor de gastouderopvang in de steekproef ligt de P-factor gemiddeld op 3,3. Een derde van de gastouders heeft een P-factor lager dan 3,0. Bij een groepsgrootte van maximaal 5-6 kinderen is een waarde minder dan 3,0 bedrijfseconomisch eigenlijk te laag.¹¹

Het gemiddeld aantal gefactureerde kinduren bij de onderzoeksgroep is 4800 per jaar. Dit ligt aanmerkelijk lager dan de 7050 kinduren waar het NYSA-rekenmodel van uitgaat.¹² Kortom: de bezettingsgraad van de gastouderopvang is lager dan gewenst voor een gezonde bedrijfsvoering, waardoor de kostprijs (per kinduur) hoger wordt dan bij een optimale bezetting.

Daarnaast zijn er enkele specifieke redenen naar voren gekomen waarom de jaarcijfers afwijken van wat verwacht zou worden:

⁸ In 2021 was het brutominimumloon € 10,91 per uur bij een werkweek van 36 uur.

⁹ Een mogelijke oorzaak hiervan is dat dit onderzoek gebruik maakt van gegevens van klanten van administratiekantoren. Gastouders met weinig omzet zullen minder snel van een administratiekantoor gebruik maken.

¹⁰ Kengetallenrapport Mijn Kostprijs, juni 2021, Waarborgfonds Kinderopvang.

¹¹ Een gastouder mag maximaal 6 kinderen tegelijkertijd opvangen, waarvan 5 kinderen onder de 4 jaar, 4 kinderen onder de 2 jaar en 2 kinderen onder de 1 jaar. Bij een groepsgrootte van maximaal 5 is een P-factor van minimaal 3 gewenst voor een gezonde exploitatie.

¹² Berekening netto uurtarief gastouder, NYSA, 2022

- Gastouders vangen soms ook eigen kinderen op. Daardoor hebben zij een beperkte capaciteit.
- Gastouders kiezen er soms voor niet meer dan 2 of 3 kinderen op te vangen. Daardoor is de lage P-factor een eigen keuze.
- De gastouder is aan het afbouwen, dus een lage bezetting en P-factor.
- Pas recent gestart, dus nog een lage bezetting en P-factor.
- De uren zijn niet goed bijgehouden.
- Gastouder heeft (incidenteel) veel tijd aan studie besteed. Daardoor relatief veel indirecte uren.
- Gastouder geeft veel geld uit aan materialen, speelgoed en cadeaus voor (ouders en) kinderen. Dit is ten koste van de winst gegaan.

5.2 *Beperking van de onderzoeksgroep*

Om een goede analyse te kunnen maken van de kostprijzen is besloten de onderzoeksgroep te beperken tot de gastouders met een 'volwaardige' onderneming. Bij de overige gastouders kunnen de hiervoor genoemde redenen meespelen als verklaring voor de lage omzet en/of winst.

De criteria voor gastouders om opgenomen te worden in de definitieve onderzoeksgroep, zijn:

- De omzet is tenminste € 20.000 per jaar; dit is ongeveer gelijk aan een halve baan als gastouder.¹³
- Het aantal gewerkte uren is hoger dan 1225; dit is het criterium om voor de belastingdienst als ondernemer aangemerkt te kunnen worden.

Na het toepassen van deze selectiecriteria resteren nog de administraties van 56 gastouders, d.w.z. 24% minder dan oorspronkelijk. De P-factor is door deze selectie gestegen van 3,3 naar 3,4. Het aantal gefactureerde kinduren van 4800 naar ca. 5300. De verdere analyse wordt tot deze groep beperkt.

6 **De onderdelen van de kostprijs**

6.1 *Inleiding*

De kosten van de gastouderopvang bestaan uit twee componenten: de kosten van het gastouderbureau en de kosten van de gastouder. In het onderzoek Mijn Kostprijs van het Waarborgfonds Kinderopvang, zijn de kosten van het gastouderbureau (GOB) in beeld gebracht. De gemiddelde kosten per kinduur van het GOB waren in 2019 € 0,75 met een bandbreedte tussen € 0,69 en € 0,99. De kosten van het gastouderbureau worden in dit onderzoek gelijkgesteld aan de mediane waarde uit 2019, verhoogd met een algemene prijsindex. Voor 2021 (het jaar van de onderzochte jaarrekeningen) komen we voor de kosten van het gastouderbureau per kinduur dan uit op: € 0,78.¹⁴

¹³ Het NYSA-rekenmodel gaat voor 2022 uit van een omzet van € 42.300 per jaar.

¹⁴ De geharmoniseerde consumentenprijsindex voor 2020 was 1,1% en voor 2021 2,8%. Bij elkaar is dat 3,9%. Het tarief van het gastouderbureau is overigens lang niet altijd per kinduur, maar soms ook per maand of per gezin.

6.2 Onderdelen van de kostprijs van de gastouder

De onderdelen van de kostprijs van de gastouderopvang (GO) volgens het PHAVO-model van het Waarborgfonds Kinderopvang zijn: Pedagogisch Personeel (PP-kosten), Huisvesting (H-kosten), Activiteiten (en verzorging); A-kosten) en Organisatie (O-kosten). Samen met de kosten van het gastouderbureau (onderdeel van de O-kosten) vormen deze kosten de kostprijs van de gastouderopvang. De kosten van vervoer (V-kosten) zijn met name relevant bij BSO, als de kinderen van school gehaald worden en bij uitstapjes.

In de volgende paragrafen worden elk van de kostprijsonderdelen beschreven en worden de waarden van de onderzoeksgroep van 56 gastouders weergegeven.

6.3 Kosten pedagogisch personeel (P-kosten)

De PP-kosten zijn (in het PHAVO-model) de kosten van het pedagogisch personeel oftewel de directe personeelskosten. Vertaald naar de gastouderopvang zijn dat de kosten van de uren dat de gastouder 'op de groep' staat oftewel de uren dat er gastkinderen aanwezig zijn.

Aangezien dit onderzoek gefocust is op gastouders die zzp'er zijn, is er geen sprake van personeel. We weten echter wel van een groot aantal gastouders hoe zij hun uren besteed hebben: op de groep (directe uren) of niet (indirecte uren). Om de PP-kosten van de gastouder te bepalen, verdelen wij de 'winst uit onderneming' van de jaarrekening over de directe uren en de indirecte uren van de gastouder.¹⁵ De kosten van de directe uren zijn PP-kosten, die van de indirecte uren voegen we toe aan de O(rganisatie)-kosten. Als opgegeven is hoeveel van de indirecte uren schoonmaakuren zijn, worden de kosten daarvan aan de H(uisvestings)-kosten toegevoegd.

Urenbesteding gastouder				
	25%	mediaan	75%	N
Aantal gewerkte uren per jaar	1873	2045	2258	49
- daarvan directe uren	83%	84%	88%	47
- daarvan schoonmaakuren	5%	6%	10%	15
Winst per gewerkt uur	€ 11,19	€ 13,63	€ 16,23	49

Tabel 2 Urenbesteding gastouder

De beloning per uur van de gastouder is relatief laag. Ongeveer een kwart van de (ingeperkte) onderzoeksgroep verdient niet meer dan het minimumloon. Ook ten opzichte van de brutoloonkosten van een gastouder in loondienst (ca. € 19 per

¹⁵ Bij de 9 cases waar de urenopgave ontbrak of incompleet was, is de ontbrekende waarde vervangen door het gemiddelde van de overige cases.

uur) zijn de verdiensten laag. De mediane waarde (€ 13,63) ligt op het niveau van het gemiddelde tarief van een gastouder aan huis.¹⁶

6.4 *Huisvestingskosten (H-kosten)*

De kosten van huisvesting betreffen zowel fiscaal aftrekbare als fiscaal niet-aftrekbare kosten. Onder de H-kosten - volgens het PHAVO-model - vallen:

- 1 De kosten van personeel dat zich met schoonmaak of onderhoud bezighoudt.
- 2 De schoonmaakkosten, zoals schoonmaakmiddelen en de eventuele kosten van een schoonmaakbedrijf.
- 3 De huur.
- 4 De kosten van onderhoud.
- 5 De kosten van leningen voor gebouw en inventaris (rente, afschrijving).
- 6 Overige huisvestingslasten (zoals energie, afvalverwerking, verzekering, enz.).

Voor de gastouderopvang proberen we hier zo veel mogelijk bij aan te sluiten, maar stuiten dan op enkele problemen:

- Over het algemeen wordt de schoonmaak door de gastouder zelf gedaan. De uren daarvoor worden soms wel en soms niet bijgehouden. Waar deze uren in de onderzochte administraties bijgehouden worden, zijn de kosten daarvan aan de H-kosten toegevoegd.
- Omdat de kosten van huur en/of hypotheek fiscaal meestal niet op de onderneming geboekt mogen worden, zijn deze over het algemeen niet uit de boekhouding van de gastouder af te leiden.¹⁷ Datzelfde geldt voor de extra kosten van verwarming en slijtage van meubels. Dit leidt tot een onderschatting van de H-kosten in de jaarrekeningen.

6.5 *Activiteiten en verzorging (A-kosten)*

De activiteitenkosten bestaan uit de kosten van voeding, uitstapjes, spel- en leermateriaal en verzorgingskosten (incl. wassen).

6.6 *Vervoerskosten (V-kosten)*

Onder vervoerskosten vallen de kosten voor het ophalen van kinderen van school (zoals bij de BSO). Reiskosten in het kader van incidentele activiteiten vallen onder de rubriek 'Activiteiten en verzorging'.

Bij de onderzochte cases is er in de helft van de gevallen geen sprake van reiskosten in verband met het ophalen van kinderen.

6.7 *Organisatiekosten (O-kosten)*

Tot organisatiekosten van de gastouder behoren:

¹⁶ www.nannynina.nl: Het uurtarief van een gastouder ligt tussen de €10,00 en €18,00 per uur. €13,50 euro per uur is meestal het gemiddelde uurtarief van een gastouder.

¹⁷ Alleen als het om zelfstandige werkruimte gaat met bijv. een eigen ingang en sanitair, kunnen de kosten daarvan op de onderneming geboekt worden.

- Abonnementen en lidmaatschappen
- Telefoon, internet, website
- Marketing
- Kantoorkosten
- Verzekeringen
- Zakelijke reiskosten (anders dan om kinderen op te halen of weg te brengen)
- Financiële baten en lasten

Toegevoegd aan de organisatiekosten zijn de kosten van de uren dat de gastouder niet met de kinderen bezig is en evenmin met schoonmaaktaken.

6.8 Totale kostprijs per kinduur gastouderopvang

De posten op de jaarrekeningen van de onderzoeksgroep waren zonder veel problemen toe te delen aan de kostprijscategorieën van het PHAVO-kostprijsmodel. De resulterende waarden per kinduur staan in Tabel 3. Vermeld worden telkens de mediane waarden en de waarden van het 25%- resp. 75% kwartiel.¹⁸ De helft van de gastouders bevindt zich tussen deze kwartielgrenzen.

De mediane kostprijs van een uur gastouderopvang op basis van de onderzochte cases is € 5,75 (excl. GOB).¹⁹ De kostprijs is (per definitie) identiek aan het gemiddelde tarief van de gastouders.²⁰ Als we daar dan € 0,78 per kinduur bij optellen voor de kosten van het gastouderbureau, ontstaat een totale kostprijs van gemiddeld € 6,53.

Gemeten kosten per kinduur gastouderopvang			
	25%	mediaan	75%
PP-kosten	€ 3,95	€ 4,36	€ 4,59
H-kosten	€ 0,11	€ 0,17	€ 0,32
A-kosten	€ 0,21	€ 0,32	€ 0,45
V-kosten	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,03
O-kosten gastouder	€ 0,62	€ 0,98	€ 1,16
Kostprijs excl. GOB	€ 5,70	€ 5,75	€ 6,00
- kosten gastouderbureau	€ 0,78	€ 0,78	€ 0,78
Kostprijs incl. GOB	€ 6,48	€ 6,53	€ 6,78

Tabel 3 Gemeten kosten per kinduur gastouderopvang²¹

¹⁸ De mediane waarde is de waarde van de middelste casus. Het 25% kwartiel is de waarde waar 25% van de cases onder zitten; voor het 75% kwartiel geldt dat een kwart daarboven zit.

¹⁹ In deze (en sommige andere) tabellen tellen de afzonderlijke waarden per kolom niet op tot het genoemde totaal. Dat is het gevolg van het gebruik van de mediane waarde. De mediane waarde van de totalen is niet gelijk aan de som van de mediane waarden per regel.

²⁰ Alle inkomsten vloeien immers voort uit verkochte kinduren x het gastoudertarief. Na aftrek van alle kosten voor huisvesting, activiteiten, vervoer en organisatie is de resterende winst toebedeeld aan de PP-kosten van de gastouder.

²¹ De oplettende lezer zal constateren dat de optelling van de cijfers in de kolommen niet 'klopt'. Dit wordt veroorzaakt doordat in alle rijen mediane waarden weergegeven worden en de som daarvan niet altijd gelijk is aan de mediane waarde van de totale kostprijs in het databestand.

De waarden in Tabel 3 komen vrijwel overeen met die van het NYSA-rekenmodel (Tabel 4). De H-kosten in dat model liggen hoger omdat de fiscaal niet-aftekbare huisvestingskosten daarin als extra post opgenomen zijn. De PP-kosten per kinduur liggen in de NYSA-berekening lager omdat er gerekend is met een hoger aantal kinduren, waar deze kosten over omgeslagen worden.²²

Vergelijking met NYSA-rekenmodel			
	Gemeten	NYSA	
PP-kosten	€ 4,36	€ 4,01	59%
H-kosten	€ 0,17	€ 0,38	6%
A-kosten	€ 0,32	€ 0,51	8%
V-kosten	€ 0,00	€ 0,03	0%
O-kosten gastouder	€ 0,98	€ 1,04	15%
Subtotaal gastouder	€ 5,75	€ 5,97	
- kosten gastouderbureau	€ 0,78	€ 0,78	12%
Totaal	€ 6,53	€ 6,75	100%

Tabel 4 *Vergelijking met NYSA-rekenmodel*

6.9 *Vergelijking met de kostprijs van dagopvang, peuteropvang en bso*

Nu de kosten van de gastouderopvang volgens het PHAVO-model ingedeeld zijn, kunnen we een eerste vergelijking maken tussen de kostprijzen van de verschillende soorten kinderopvang. In de laatste kolom van Tabel 5 staan de resultaten van dit onderzoek voor de gastouderopvang. De cijfers van de andere kinderopvangsoorten zijn afkomstig uit het 'Mijn Kostprijs'-onderzoek van het Waarborgfonds.²³

Vergelijking kostprijzen (per kinduur)				
	DO	PO	BSO	GO
PP-kosten	€ 5,12	€ 5,66	€ 3,30	€ 4,36
H-kosten	€ 1,06	€ 1,22	€ 1,06	€ 0,17
A-kosten	€ 0,31	€ 0,23	€ 0,27	€ 0,32
V-kosten				€ 0,00
O-kosten	€ 1,53	€ 2,00	€ 1,79	€ 0,98
Kostprijs gastouder (excl. GOB)				€ 5,75
- gastouderbureau (standaard)				€ 0,78
Kostprijs incl. GOB	€ 8,23	€ 9,33	€ 6,65	€ 6,53

Tabel 5 *Vergelijking van gemeten kostprijzen*

²² Het NYSA-rekenmodel gaat uit van 7050 kinduren per jaar en een jaaromzet van € 42.300. Slechts 11 van de 56 onderzochte cases halen dat bedrag. Gemiddeld is het bij de onderzoeksgroep 5322 kinduren per jaar.

²³ De cijfers uit het rapport van het Waarborgfonds Kinderopvang zijn uit 2019 en dus ca. 4% te laag voor een directe vergelijking.

Wat opvalt is:

- De PP-kosten liggen bij de gastouderopvang lager dan bij de meest overeenkomende opvangsoorten dagopvang en peuteropvang.
- De in rekening gebrachte huisvestingslasten, liggen bij de gastouderopvang veel lager. Dat is verklaarbaar omdat deze beperkt zijn door hun fiscale aftrekbaarheid.
- De organisatiekosten (incl. GOB: € 1,79) liggen op een vergelijkbaar niveau als andere opvangsoorten.

6.10 Vergelijking naar urbanisatiegraad

Nagegaan is of er een relatie is tussen de urbanisatiegraad²⁴ van de gemeente waarin de gastouderopvang gevestigd is en de gemeten kenmerken van de gastouderopvang (Tabel 6). In de tabel staan de mediane waarden per categorie van de urbanisatiegraad.

Gastouderopvang naar urbanisatiegraad							
urbanisatiegraad		omzet	aantal gewerkte uren	gemiddelde winst per gewerkt uur	P-factor	kostprijs	tarief
landelijk	1	€ 29.384	1958	€ 11,12	2,6	€ 5,82	€ 5,78
	2	€ 34.616	2039	€ 15,04	3,5	€ 5,78	€ 5,78
	3	€ 33.859	2050	€ 14,63	3,4	€ 5,87	€ 6,03
	4	€ 32.844	2270	€ 12,33	3,0	€ 5,85	€ 5,85
grootstedelijk	5	€ 34.925	2021	€ 15,49	3,6	€ 5,83	€ 5,89

Tabel 6 Gastouderopvang naar urbanisatiegraad

Alleen de gastouderopvang in kleine, landelijke gemeenten (<250 inwoners per km²) springt eruit. Daar is de omzet lager, evenals het aantal gewerkte uren, de gemiddelde winst per gewerkt uur en de P-factor (kindbezetting). Kostprijs en tarief wijken daar niet af.

6.11 Tussenstand

Terwijl bij een normaal bedrijf het tarief afgestemd wordt op de kostprijs plus een bepaalde marge, is dat bij de gastouderopvang niet het geval. Hier zijn de tarieven leidend en is de beloning voor de gastouder, datgene dat overblijft na aftrek van de kosten. We zien daardoor kleine verschillen tussen de kostprijzen en grote verschillen tussen de winst per gewerkt uur oftewel de beloning voor de gastouder.

²⁴ De categorieën zijn bepaald aan de hand van het aantal inwoners per km². De categoriegrenzen zijn: <250 (landelijk), 500, 1000, >2000 (grootstedelijk).

Om op basis van de onderzoeksgegevens een genormeerd Expertmodel voor de kostprijs op te zetten, is een drietal ingrepen noodzakelijk:

- Het Expertmodel geldt voor gastouders met een bepaalde minimum omzet (> € 20.000) en werkzaamheid (> 1225 uur per jaar).
- Voor de beloning van de gastouder moet een expliciete norm geformuleerd worden. Zowel het minimumloon als de inschaling van een gastouder in loondienst kunnen daarbij als referentie dienen. Daarbij moet er rekening mee gehouden worden dat gastouders over het algemeen geen vaste regeling kennen voor vakantiegeld, ziektevervanging, arbeidsongeschiktheid en pensioen, en – als ze als ondernemer ‘erkend’ zijn - wel gebruik kunnen maken van specifieke fiscale voordelen.
- Voor de huisvestingskosten moet een normbedrag vastgesteld worden dat los staat van de fiscale aftrekbaarheid. D.w.z. dat alle huisvestingskosten in de berekening meegenomen moeten worden.

7 Kostprijs op basis van genormeerde waarden

7.1 Normbedrag voor de beloning van de gastouder

In de vorige paragraaf is aangegeven dat de beloning van de gastouder in een Expertmodel genormeerd moet worden om tot een goede kostprijs te kunnen komen. De mogelijke referenties daarvoor zijn:

1. Het minimumloon: dit bedroeg in 2021 € 10,91 per uur bij een werkweek van 36 uur. Als we hierbij 30% aan werkgeverslasten (vakantiegeld, premies, e.d.) bij op tellen, komen we op een bedrag van (afgerond) € 14 per uur. Dit bedrag is vrijwel gelijk aan het gemiddelde uurtarief van een nanny aan huis: € 13,50 per uur.²⁵
2. In 2019 heeft de regering een plan voorgesteld om voor zzp'ers een minimumbeloning van € 16 per uur (prijsniveau 2021) in te gaan stellen. Het plan is weliswaar niet doorgegaan, maar desondanks is het genoemde bedrag bruikbaar als referentie.
3. De kosten van een gastouder in loondienst: het brutoloon per uur bij inschaling op volgnummer 12 (midden schaal 5) is € 14,83. Verhoogd met de eerdergenoemde 30% werkgeverslasten wordt dit (afgerond): € 19.

In de dataset zijn de PP-kosten aangepast aan de normbedragen van resp. € 14, € 16 en € 19 per (gewerkt) uur. De resulterende kostprijzen staan in Tabel 7.²⁶

²⁵ Zie noot 16.

²⁶ Omdat we uiteindelijk toe willen naar een genormeerde kostprijs voor alle gastouders, is in deze tabel alleen de mediane waarde en die van het 75%-kwartiel opgenomen. Doel is een normkostprijs te bepalen die voor 75% van de gastouders ‘bruikbaar’ is.

Kosten per kinduur na normering PP-kosten						
	> € 14 per uur		> € 16 per uur		> € 19 per uur	
	mediaan	75%	mediaan	75%	mediaan	75%
Gemeten PP-kosten	€ 4,36	€ 4,59	€ 4,36	€ 4,59	€ 4,36	€ 4,59
PP-kosten na normering	€ 4,46	€ 4,79	€ 4,68	€ 5,26	€ 5,38	€ 6,28
Effect van de normering	€ 0,10	€ 0,20	€ 0,32	€ 0,67	€ 1,02	€ 1,69

Tabel 7 Kostprijs na normering PP-kosten

De mediane PP-kosten gaan dus gemiddeld met resp. € 0,10, € 0,32 en € 1,02 omhoog afhankelijk van de gekozen referentie. Datzelfde geldt dan natuurlijk ook voor de uiteindelijke kostprijs.

7.2 Normbedrag voor de huisvestingskosten

De door de gastouders opgevoerde huisvestingskosten zijn relatief laag, omdat over het algemeen alleen de fiscaal aftrekbare huisvestingskosten zijn opgenomen.

Bij de niet-aftrekbare kosten gaat het om:

- Extra energiekosten voor verwarming, wassen en drogen
- Extra afschrijvings- en onderhoudskosten wasmachine/droger/vaatwasser
- Extra onderhoudskosten opvangruimten (vloeren, muren, etc).²⁷

Bij een jaaronzet van € 42.300 gaat het NYSA-rekenmodel van een bedrag van € 1904 aan aftrekbare huisvestingskosten (4,5% van de omzet) en een extra post van € 782 voor de niet-aftrekbare huisvestingskosten. Hierbij is uitgegaan van 3 dagen opvang per week. Per werkdag is dat ongeveer € 260 per jaar.

Om tot een normbedrag te komen is de volgende redenering gevolgd:

1. Omdat huisvestingskosten merendeels vast zijn en nauwelijks variëren met het aantal aanwezige kinderen, is het door het NYSA berekende bedrag van € 260 voor extra, niet-fiscaal aftrekbare huisvestingskosten per dag opvang per jaar als uitgangspunt genomen. Een gastouder die 3 dagen per week kinderen opvangt, krijgt dan € 780 per jaar aan extra huisvestingskosten toebedeeld, bij 2 opvangdagen per week is dat € 520, enz.
2. In sommige jaarrekeningen van de onderzoeksgroep is – ondanks de fiscale beperkingen – toch een post opgenomen voor extra energiekosten. De extra opgevoerde kosten volgens punt 1 zijn met deze bedragen weer verminderd.
3. De resulterende extra huisvestingskosten zijn aan de jaarrekeningen toegevoegd. Vervolgens zijn de mediane waarden voor de H-kosten opnieuw berekend.

²⁷ Deze opsomming is afkomstig uit de NYSA-berekening van de kostprijs (2022).

Het effect op de H-kosten blijkt uit de volgende tabel:

Huisvestingskosten voor en na normering		
	mediaan	75%
Gemeten H-kosten	€ 0,17	€ 0,32
H-kosten na normering	€ 0,39	€ 0,55
Effect van de normering	€ 0,22	€ 0,23

Tabel 8 Huisvestingskosten vóór en ná normering

De mediane waarde van de H-kosten per kinduur stijgt door deze normering met € 0,22 tot € 0,39.

7.3 *Kostprijs gastouderopvang op basis van genormeerde waarden*

De kostprijs die ontstaat na het toepassen van de beide normeringen, nl. van de winst per gewerkt uur en van de huisvestingskosten, ziet er nu als volgt uit (zie Tabel 9):

Kosten per kinduur (genormeerd)						
	> € 14 per uur		> € 16 per uur		> € 19 per uur	
	mediaan	75%	mediaan	75%	mediaan	75%
PP-kosten na normering	€ 4,46	€ 4,79	€ 4,68	€ 5,26	€ 5,38	€ 6,28
H-kosten na normering	€ 0,38	€ 0,53	€ 0,39	€ 0,53	€ 0,39	€ 0,55
A-kosten	€ 0,32	€ 0,45	€ 0,32	€ 0,45	€ 0,32	€ 0,45
V-kosten	€ 0,00	€ 0,03	€ 0,00	€ 0,03	€ 0,00	€ 0,03
O-kosten	€ 0,96	€ 1,29	€ 0,98	€ 1,34	€ 1,06	€ 1,54
Kostprijs gastouder (excl. GOB)	€ 6,13	€ 6,62	€ 6,52	€ 7,43	€ 7,52	€ 8,71
Gastouderbureau (standaard)	€ 0,78	€ 0,78	€ 0,78	€ 0,78	€ 0,78	€ 0,78
Kostprijs (incl. GOB)	€ 6,91	€ 7,40	€ 7,30	€ 8,21	€ 8,30	€ 9,49
% boven KOT-tarief 2021 (€ 6,49)	6%	14%	12%	27%	28%	46%

Tabel 9 Kosten per kinduur (genormeerd)

Ten opzichte van het maximaal subsidiabele tarief van € 6,49 (2021) liggen alle berekende waarden daar ruim boven. In de afgelopen jaren lag het feitelijke tarief van de gastouderopvang nooit meer dan 3% boven het KOT-tarief.²⁸

8 Expertmodel kostprijs gastouderopvang

De volgende stap naar een Expertmodel is om op basis van de onderzoeksgegevens tot een keuze te komen met betrekking tot de normen voor de

²⁸ 2e Kwartaalrapportage Kinderopvang, Ministerie SZW, oktober 2022.

verschillende kostenposten. Voor elk van de kostenposten geven we hieronder de overweging weer om tot een bepaald normbedrag te komen.

8.1 Normbedragen voor de kostenposten

Als overwegingen om tot een bepaalde keuze te komen voor de hoogte van de verschillende kostenposten in het Expertmodel, gelden:

1. Op basis van de onderzoeksgegevens is het niet mogelijk een onderscheid te maken voor de kosten van gastouderopvang voor 0-4-jarigen resp. 4-12-jarigen.²⁹ We werken dus toe naar één kostprijs voor de gehele gastouderopvang.
2. Wat betreft de normering van de PP-kosten per kinduur gaan we uit van de referentie van de CAO-kinderopvang en dus van een beloning van € 19 per gewerkt uur.
3. We gaan uit van een gemiddelde kindbezetting van 80% oftewel een P-factor van 4,0. Hierdoor wordt het effect van de verhoging van de uurbeloning bij punt 3 gedempt. Een P-factor van 4,0 is in de praktijk alleen haalbaar als gastouders gaan werken met een dagdeeltarief. Dan maakt het voor de omzet immers niet uit als ouders hun kind later brengen of eerder ophalen.
4. De huisvestingskosten worden verhoogd met een bedrag voor de niet-fiscaal aftrekbare kosten. Dit stellen we op € 260 per jaar voor elke dag opvang. Een gastouder die 3 dagen per week kinderen opvangt, krijgt dan € 780 per jaar aan extra huisvestingskosten toebedeeld.
5. De overige kostenposten worden gelijkgesteld aan de gemeten waarden.
6. De kosten van het Gastouderbureau worden gelijkgesteld aan de gemiddelde waarde uit het onderzoek 'Mijn Kostprijs' van het Waarborgfonds Kinderopvang (2021: € 0,78 per kinduur). Dit bedrag is dus niet genormeerd.
7. Uitgegaan wordt van een totale kostprijs waar 75% van de gastouders voldoende aan hebben. De daarbij passende waarde is die van het 75%-kwartiel van de onderzoeksgroep (75% van de gastouders heeft dus een kostprijs lager dan de bij het 75%-kwartiel vermelde bedragen).

Uitgangspunt is verder gastouderopvang gedurende 4 dagen per week en 47 werkbare weken per jaar. Het aantal opvanguren per dag is 10. Bij een 80% bezetting zijn er dan 7520 gefactureerde kinduren per jaar.

Het aantal directe uren van de gastouder is dan $4 \cdot 47 \cdot 10 = 1880$. Om het totaal aantal gewerkte uren te berekenen, gebruiken we de in het onderzoek gevonden verhouding: het aantal directe uren is 84% van het totaal aantal gewerkte uren (zie Tabel 2). Het totaal aantal gewerkte uren is daardoor 2227.

²⁹ 65% van de binnen de gastouderopvang opgevangen kinderen is 0-4 jaar. (Inventarisatieonderzoek Gastouderopvang, Kohnstamm Instituut, 2022). Naar verwachting zijn er weinig gastouders die uitsluitend kinderen in de BSO-leeftijd opvangen. Het gaat dan dus meestal om qua leeftijd gemengde groepen.

Wat betreft de overige kosten gebruiken we de genormeerde cijfers van het onderzoek (Tabel 9) en gaan we ervan uit dat deze alle variabel zijn, d.w.z. meestijgen met het grotere aantal kinduren.

Het resultaat van deze overwegingen en de daarop gebaseerde berekeningen is het uiteindelijke Expertmodel van de kostprijs, zoals weergegeven in Tabel 10.

Expertmodel kostprijs gastouderopvang per kinduur	
PP-kosten (op basis van € 19 per gewerkt uur en P=4,0)	€ 5,63
H-kosten (incl. niet-fiscaal aftrekbare kosten)	€ 0,55
A-kosten	€ 0,45
V-kosten	€ 0,03
O-kosten	€ 1,54
Subtotaal kostprijs excl. GOB	€ 8,20
Gastouderbureau (standaardbedrag)	€ 0,78
Totaal kostprijs incl. GOB	€ 8,98
% boven KOT-tarief 2021 (€ 6,49)	38%

Tabel 10 Expertmodel kostprijs gastouderopvang

De aldus berekende kostprijs van de gastouderopvang incl. de kosten van het gastouderbureau komt op € 8,98. Dit is 38% boven het KOT-tarief van 2021. Als we dit bedrag indexeren naar 2023 komt er nog eens 7,2% bij.³⁰ Het totaalbedrag wordt dan € 9,62, d.w.z. 43% boven het KOT-tarief voor 2023 van € 6,73.

9 Samenvatting en conclusie

Op basis van de onderzoeksgegevens is een kostprijs berekend, die vervolgens aangepast is via de volgende stappen:

- Beperking van de onderzoeksgroep tot gastouders met een omzet van tenminste € 20.000 en een werkzaamheid van tenminste 1225 uur per jaar.
- Toepassen van een norm voor de beloning van de gastouder van € 19 per uur (prijsniveau 2021).
- Uitgaan van een gemiddelde kindbezetting van 80% oftewel een P-factor van 4,0.
- Verhoging van de H-kosten met de niet-fiscaal-aftrekbare huisvestingskosten.
- Het vastzetten van de normprijs van het Expertmodel op de grens van het 75%-kwartiel.

De resulterende kostprijs van € 8,98 voor 2021 ligt 38% hoger dan het toen geldende KOT-tarief. Als we het bedrag indexeren naar 2023 komen we uit op € 9,62 oftewel 43% boven het KOT-tarief van 2023 voor gastouderopvang.

³⁰ De indexatie is een gewogen gemiddelde van de ontwikkeling van de loonvoet bedrijven (80%) en de ontwikkeling van de consumentenprijsindex (20%). Voor 2022 is de index 3,60%, voor 2023 wordt 3,44% geschat. Samen levert dat een indexatie van 7,2% op.

10 Bijlagen:

10.1 *Deelnemers Expertgroep*

- Hubèrt Agterberg Brancheorganisatie Kinderopvang
- Asja Godthelp Brancheorganisatie Kinderopvang
- Arjen Zwinkels Via Viela
- Gabriella Wijnberg NYSA
- Henk Gardien Fagon
- Carlien Langelaan Kas en Kroost
- Diana van der Kooi Van der Kooi Administraties
- Karin Stip Korelon
- Hanneke Schot Korelon
- Joost Koetsier Waarborgfonds Kinderopvang
- Marijke Luijting Luijting Management & Advies
- Carin Bal Brancheorganisatie Kinderopvang

10.2 *Administratiekantoren die data aangeleverd hebben*

- Fagon
- Kas en Kroost
- Van der Kooi Administraties

Stationsstraat 32
5038 ED Tilburg
013-4678406
info@ayit.nl
www.ayit.nl